

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-iknél 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodat érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. intézendők.

A református lelkészértekezlet Párisban.

(*Evangeliumelvi kisebbségek sorsa. Új társaság alapítása. Zsinatügy. A montaubani és párisi theologia fakultás.*)

Szokásban van francia ref. testvéreinknél évenként egyszer az ország fővárosában, hol a számos egyházi egyletek gyűléseznek, előzőleg általános lelkészértekezletet is tartani. A nemzeti ref. egyháznak általános lelkészértekezlete az idén Párisban ápril 17-én, reggel 9 órakor az Oratoire templom melletti egyháztanács termében tartott. Elnökké választott Pédézert hittanár, választott alelnök és két jegyző is. Megbízatás folytán D o u m e r g u e, a „Keresztység” című francia hetilap szerkesztője terjeszté elő felolvasás alakjában az értekezleti főtárgyat (Jelentést) ily cím alatt: „Az evangyéliomi kisebbség sorsáról a zsinat egybehívását siettető eszközökről.” E felolvasás 3 részből állt, 1 ső rész szól a tényekről, előszámlálva az evangyéliomi kisebbség több osztályait, nevezetesen vannak helyenként kisebbségek, melyek a zsinat elleni nyílt lázadás miatt szenvednek, mások fenyegetvők a választási feltételek hamis alkalmazása folytán, ismét mások politik. okból a hitetlenség túlnyomósága miatt vannak szorongatva, ezek mindenike gyors segílyt igényel, mert magukra hagyatva a közönyösség vagy az eltérő nézetek áldozataivá lesznek.

A 2-ik rész e bajok orvoslatairól szól, főkéllék itt felismerni az egyház mivoltát. A mi egyházunk — mondja a jelentéstevő lelkész — hívők egyháza, és kegyelem-eszköz, azaz élő szervezet. Hú és bő keblü, de nem ellapult és szakadozó lévén, nem engedheti meg, hogy ellenségei jussanak kormányra, míg saját fiainak, mindeniknek helyet kell adni keblében: mert az egyház nem tagjainak egy éni hitén, hanem az Isten igéjén nyugszik mint alapon.

3-ik sorban felemliti az eddig javasolt megoldási békemódokat, mint: a zsinat erkölcsi tekintélye hit dolgában, félhivatalos zsinat, kormányzat szempontjából való osztályozás, szakadály; szerinte a 3 első mód alkalmazása az állam beavatkozását teszi szükségessé; az utolsó, a szakadályd, elméletben kivihető, az őszinteség és tiszta látkör

szempontjából előnyös ugyan, de ezt nem akarják azok, kik végrehajthatnák.

Ez alapon azon következtetésre jut: siettessék a zsinat összehívása a hűség és bőkeblűség szilárd hangoztatása mellett, az evangyéliomi kisebbségek el ne szakasztassanak az egyháztól, melyet tulajdonkép ő alkot, sőt tartassanak fenn jogaik, és védessenek meg. A felolvasás másfél órát vett igénybe.

A délután folytatott ülésben P e r n e s s i n kezdte meg a szöveget. Szerinte két egyházi politika van: a nem-alkuvóké (intransigáns) és az alkalmazkodóké (opportunisták). A felolvasó által ajánlt mód gyenge kísérlet. R a y r o u x a St. hippolitei kisebbség sorsát rajzolja, ez külön imályhelyet nyitott, melyen két hetenként jó csak össze, mikor a hivatalos templomban a zsinat-ellenesek cultusa tartatik. E kisebbség minden jogát fentartja és gyakorolja. M o l i n e s, Montpellierből, egyetért a jelentéssel, ő a szakadály (schisma) mellett van, nem akarja az állam-kormány beavatkozását, az egyház maga cselekedjék, e végre idő, ember és pénz kell . . . ezeket kell keresni és találni. P i c a r d, Montaubanból, állítja, hogy a független ref. egyházak (van vagy 46) csak az erőnek engedtek: fenn kell tartani az egyházzali összeköttetést. D o m b r e s, Castresből, megoldásul teljes szétválást ajánl, osztassanak az egyes egyházak két parochiára, evangyéliomira és modernre, hasonlókép az egyházmegyei tanácsok is. B r u g i è r e bátorító szózatot kíván az evangyéliomi kisebbséghez intéztetni. M e y e r, Laffite-ből, az intransigánsok mellett áll, a parochiák más felosztását kívánja. Két más lelkész óhajtja, hogy szakítani kell a radikalizmussal, de nem az egyházzal.

Másnap (ápril 18.) vitatták a zsinat egybehívása kérdését. L a c h e r e t nem helyesli a jelentést, ha elfogadtatnék, az evangyéliomi kisebbség kizáratnék mint nem egyező (dissidens) elem az egyházból, elnyomatnék befolyása s harc útue ki a modernekekkel, teljes elválás mellé szavaz. Az állam kívánja a békét s e végre a zsinat előző beegyezését, ez akkor lehető, ha elfogadtatik az egyes egyházak kormányzati elkülönítése, így két egyház lesz ugyanazon állam-egyház kebelében, ettől jót vár. M e t t e

tal: a zsinat tehetvén ily új osztást, össze kell hát minél előbb hívni. *Sabatier* bizik a kormányban, hogy engedélyzi a zsinatot, de mikor? ez a kérdés, 4 vagy 5 évig várjunk még! Ő az erkölcsi tekintélyt tartja lelkiismeret-hoz méltónak, a zsinati hitvallást nem kívánja erőszakolni.

Ezután felolvastatott az értekezlet által az evangyéliomi kisebbségekhez szétbocsátandó bátorító szöveget. Ez elég terjedelmes s meleg hangon írt körlevélből pár helyet idézünk: az evangyéliomi kisebbségek evangelizálására leghatályosabb eszköznek látszik, visszatéríteni a tévedező nyáját, visszahódítani az ellenféltől az elfoglalt tért, visszaállítani magunk közt az egységet. Mert tudni való, hogy nem külkeretek, nem üres formák, hanem a hívők hite és a tan által teszi magát századokon keresztül fenmaradóvá az egyház, ezáltal tartotta fenn magát eddig is. A fegyelmi és szervezeti egység megtalálása végett őrizzük meg mindenelőtt, féltékeny gondnal, a hit és élet-egységet. Mutassuk fel együttesen s a legszembeötlőbb módon, hogy ügyünket el akarjuk választani a hitellenesség és a vallás helyett szereplő „szabad ész” ügyétől. Heylesen mondá a jelentést tevő, „hivatalos fejetlenség, örökkössé tett zürzavar, idegenszerű zaggyvaság, hol minden tan nem küzdve, de békében éljen együtt, — mindez a közönség gúnykaczajára és megvetésére lenne méltó. Azt mondják: legyünk sokan, akkor leszünk erősek. Mi erre feleljük: az erő a megválasztásban van, az erő az, ha mondhatjuk: a református egyház nő, szaporodik.” Aláírta a közakarattal elfogadott szöveget az értekezlet választott tisztikara, összesen heten.

A vita további folyamában szólt *Bersier* Jenő párisi ref. lelkész*) mondván: hosszas belső tusa után lépett ő be a ref. egyház keretébe, mivel nincs akadályozva az önkormányzat fentartásában, a konkordatárius egyház még nem államegyház, az államegyházak sorsa szánalomra méltó. Az állam nem oszthatja meg a parochiákat, e téren áthághatlan nehézségekbe ütközvén. Másfelől távol kell tartani a szakadály eszméjét. Az egyház a miénk, mások vannak abban, így áll a dolog. Vissza kell hódítani az egyházat, ez hosszú és fáradalmas munka lesz, de meg kell tenni. A siker minden eleme kezeink közt van. Egyházunknak van alapja, ezen kell megtartani az ev. kisebbséget, várva míg többséggé nővi ki magát. A bekövetkező zsinat sem foghat minden nehézséget megoldani. A mesterséges egyeztetés kockázatos lenne. Az eddigi sötét és hálátlan küzdelemben az egyház önkormányzata volt fenyegetve, ez szenvedések árán megszerezett, ezt hát nem kell veszélyeztetni. *Pédézert* nem hiszi, hogy a jövő zsinat el-

*) A híres *Bersier* korábban a francia szabad egyház jeles lelkésze Párisban, a „csillag negyedben” (*Quartier de l'Etoile*) egymaga új egyházat teremtett, „emplomot épített az ige hatalma által, legújabbban márcz. 20. az egész új evangyéliomi egyházat a nemzeti ref. egyházba kebelezte be némi sajátságai fentartása mellett.

rontsa az előbbi munkáját, végzéseit érintetlenül meg kell tartani, de alkalmazásaiban engesztelőleg kell eljárni: p. o. a hitvallás aláírása biztosíték, de lehet más biztosítékot is találni. Védi a zsinat erkölcsi tekintélyét, de azért nem akar csalódásokban ringatózni, akarja a zsinat erkölcsi jogának biztosítékát is, e biztosíték az állam „láttam“-ja, a törvényes szentesítés, a végből, hogy a törvény nevében ne támadtassék meg az erkölcsi jog gyakorlata. Hajlandó kifejezést adni a mérséklet érzelmeinek. Az e célra beadott 2 indítvány közül a *Montbruné* vétetett tárgyalás alá.

Montbrun indítványa némi módosítással 50 szótöbbséggel 12 ellen elfogadtatott ekép: „Az értekezlet a hűség és mérséklet érzelmeitől teljesen áthatottan meggyőződve levén a felől, hogy a zsinati igazgatás szabályos működése oldhatja meg csak a jelen nehézségeket: megbizna az állandó bizottságot, kérje az ő nevében a minisztertől a zsinat mielőbbi összehívását.”

Az értekezleti 3-ik napon (ápril 19.) *Bersier* olvasta a korábban kinevezett küldöttség javaslatát egy új társulat alakítása felől, a czime lesz „a református egyház zsinati és evangyéliomi kisebbségeit segítő társulat (*société auxiliaire*).” Végleges szervezete később hozatik meg, most csak főbb vonalokban mondatott ki, hogy igazgató testületei lesznek a) egyetemes bizottság, b) Párisban székelő végrehajtó bizottság, tagjait most legelőször rendkívülieg a lelkészértekezlet nevezi ki, c) vallási bizottságok. — Bizottság tagjaiul választottak Párisból 9-en, u. m. *André*, *Bersier*, *Doumergue*, *Vernes* stb. a megyékből 6-an, u. m. *Montbrun*, *Pédézert*, *Vaurigaud*, stb. — Az értekezlet elfogadta a javaslatot s megalakítja az új társulatot.

E fontos lépés után *Duraud* lelkész közimára hívja fel az elnökséget és tagokat s megható végfohászbán esdéli Isten áldását az új vállalatra.

A francia ref. egyház évtizedek óta megrohanva a szélsőségekig csapongó modernizmus által, most vivja nagy létharczát, az orthodoxok, szélső liberalisok és közvetítők 3 nagy árnyalata közepett. Néhol az evangyéliomi orthodoxok kisebbségbe szorítottván, ezek megmentése, elnyeletni nem engedése, sőt erősítése fekszik most az egyházhoz leghűbb férfiak szívében. E nagy és szép célra hatályos lépést tett e lelkészértekezlet a segély-nyújtó új társulat alapítása által. — A liberal modernnek közlönye a „*Renaissance*” azt mondja, „a béke agyrém, a zsinat előtti állapot (*status quo*) szinte agyrém.” Lesz-e béke az egyházban, ez még nagy kérdés.

Átment az értekezlet a 4-ik napra is, midőn a végső nagy kérdés a *montaubani* theologiai fakultásnak Párisba áttétele hozatott szönyegre. *Vernes* Lajos párisi lelkész vezette be a tárgyat. A *Strassburgban* a háboru folytán megszüntetett protestáns fakultás Párisba fel-

állítását maga a vallásügyér indítványozá. Ez alkalommal merült fel a kérdés: helyeztessék át a montaubani is Párisba s legyen a lutheránusokéval együtt egy vegyes theologiai fakultás 6-6 tanárral. Ha a lutheránusok fakultása a fővárosban lesz, a számosabb reformátusoké ne szorítsák csak a vidékre. P u a u x a montaubanit az egyetemmel bíró Montpellierbe kívánja áthelyeztetni a párisi vegyes fakultás felállításánál, egy fakultás veszedelmes lehet. Roller pártolja Montpellierert. Bersier szerint a református egyháznak kell Párisban is főiskolával bírnia, a tanítás azonban legyen komoly. M o n n i e r pártolja Bersiert. M o l i n e s a jeles montaubani iskolát pártolja, azt kell erősíteni. D o u m e r g u e nem kételkedik a vallásügyér jóakaratába, ha indítványa törvénytényé lesz, a reformátusoknak 2 fakultása lesz, egyik a vegyes, Párisban, másik a vidéken. B o i s hittanár bizván a vallásügyér nemes szándokában, hálás tiszteletet kíván irányában kifejezteni; felkérni egyúttal, hogy a vegyes fakultásban a reformátusok érdeke is szem előtt tartassék, de egyúttal a montaubani szükséges javításokkal emeltessék. M e t t e t a l kívánja, hogy legelőször is az egyház nevezze ki a hittanárokat. Majd P é d é z e r t montaubani hittanár terjedelmes beszédben fejti ki nézetét. Korunkban a meggyőződés gyenge, az egyházi érzelem elmosódott. Ez nem fog erősíteni, ha a növendékek ellenmondó előadásokat hallgatnak. A párisi élet kiadásait sok szegény tanuló nem bírja ki. Páris nem kedvező hely a lelkeszi hivatásokra, seminariumba zárni a prot. hittanulókat szinte nem czélszerű. Párisban még többen elvonatnak a tehetségesebbek közül is a lelkeszi pályától. Erősíteni kell a létező főiskolát. R e n é nem akar két iskolát, ő a párisiban veszélyt lát. C r e s s e i l pártolja a párisi vegyes fakultást, ha abban a reformátusok érdeke megóvatik, de egyúttal a montaubani erősítését is kéri. S a y o u s a párisi latin város-negyedet (iskolák székpontja) protestáns ellenes szelleműnek tartja, a világtól elzáró seminarizálás pedig izléstelen vagy egyoldalú lelkészeket képezne. D e F é l i c e P á l a montaubani tanítást jelesnek tartja, a tanulók nemcsak Párisban, másutt is tanulhatnak, csak a tanítás legyen szolid. Nincs szükség a vallásügyérnek köszönetet szavazni. G a u f r é s nem szeretné ha csak egy theol. fakultás lenne, a lelkészek száma méginkább fogyna. G o u t a két prot. egyház iránt egyenlőségi tekinteteket vár a minisztertől.

S e y n e s, Sayous és Juillerattól támogatva, indítványozza a napi rendet oly módon, hogy ne bocsátkozzanak a vallásügyér ténye becsülésébe, de mégse hallgassanak. Az indítvány következő: „Az értekezlet azon reményben lévén, hogy a nemzeti zsinat közelebb össze fog hivatni, azon gyűlés bölcseségére bizza a theologiai tanítás érdekeit illető minden ügyet.” Ez indítvány 30 szóval 26 ellen elfogadtatott, négyen nem szavaztak. Ápril 20-án az értekezlet berekesztetett.*)

*) A ref. zsinat 1872. jul. 10. ez indítványt fogadta volt el: „a zsinat óhajtja, hogy a montaubani hittani szaktanoda és a strass-

Záradékul felemlítjük, hogy a liberálisok (modernek) is tartottak értekezletet Jalabert elnöke alatt ugyanazon időben, mintegy 40-en, s kimondták a solidaritást minden liberál egyházköztség közt bármely nézetárnyalatuak legyenek, s nem tudván elfelejteni az 1872-iki zsinat többségének dogmatikus végzéseit: egyhangulag kinyilvánította az értekezlet, hogy „a zsinat ujjlag egybejövetele a jelen körülmények közt veszélyes leend az egyház békéjére.” Minden erővel ellenezni fogja a zsinat egybehívását.

(Le Christianisme au XIX-e siècle.)

B. F.

KÖNYVISMERTETÉS.

Az oxfordi egyetem előtt s különböző alkalmakkor mondott beszédek Mozleytől.

(6-ik folytatás.)

Zsid. X. 5. Az áldozatot és az ajándékot nem akartad, testet formálál pedig nekem. E szentiratbeli hely alapján készült a krisztusi elégtételről, a kiegészítésről irt ez érdekes, nyolczadik szám alatti egyházi beszéd. Különösnek tűnhetik fel mindenki előtt — kezdi Mozley — hogy az elégtétel tana, mely annyira felkölté az ember erkölcsi érzelmeit, úgy tekintetik gyakran, mint erkölcstelen tan, mint a mely igazságtalanságon épül. Oka ennek az lehet, hogy míg a keresztyén testület úgy vette e tant, mint egészet, mindazon világossággal együtt, melyet a különböző elemek egymásra vetnek, az ellenvetés csak a tan egy elemére szorított, elvonva azt a többitől. S ez elem egyik ember helyettesítése a másikért a bűn miatti szenvedésre. Valóban azt állítani, hogy egyik ember elkövetheti a vétket s a másik büntetethetik meg helyette, hogy a vétkes helyettes által szenvedheti el a büntetést, az igazság ily fogalma barbár s tarthatatlan. Isten erkölcsi tulajdonai szerint nem elégedhetik meg ártatlan ember büntetésével a bűnös büntetése helyett; igazságossága nem vonhatja el a büntetést attól, kit az illet; nem engeszteltethetik ki a fájdalom, mint olyan által, annak hordozójára való tekintet nélkül. A bűnérti áldozat e fogalma szerint legkevésbé sem szükséges, hogy az áldozat önkénytes legyen; az áldozat tárgya akar, vagy nem akar, az mindegy; elszenvedni valóban a küzdelmet, vagy halált, csakis ennyire van szükség, a pusztá helyettesítés elvét

burgi, tétessenek át Párisba s olvasztassanak egybe. Waddington vallásügyér jelentésére a köztársaság elnöke 1877. márcz. 27. megrendelte a Strassburgban létezett protestáns theologiai vegyes fakultás Párisba áthelyezését.

A montaubani fakultás alapított 1598-ban a kegyes hugonoták által, áttételezt Puylaurensba 1661-ben, itt vergődött a rantesi ediktum visszavételéig 1685-ig; ekkor elnyomatott az állam által; visszaállította I. Napoleon 1809-ben; 1813-ban 114 hittanulója volt; 1825 - 1835-ig Nazon hittanár (tanítá a dogmatikát) korában nyílt racionalismus uralgott a tanszékeken, 1834. Jalaguier, 1836. Monod Adolf, 1839. De Félice Tódor hittanárok beléptével teljesen megváltozott a tanintézet szelleme, evangyéliomi irányúvá lett, visszanyerte az egyházak bizalmát, tiszteletét, melyet moderneskedése miatt korább elvesztett. A vallásügyér felhívására 1834. egy tekintélyes bizottság neveztetett ki a prot. theologiai tanügy javítására; Guizot a legjelesb főket választá tagokul, ekkor javasoltatott legelőbb egy új prot. theol. fakultás alapítása Párisban, seminariummal kapcsolatban, 1836-ban 200 lelkész szavazott a Párisba áttétel mellett 359 lelkész közül. 1839-re az evangy. irányúvá lett Montaubanhoz visszafordult a közvélemény s az áthelyezés kérdése elnémult. Most ujult meg 40 évi hallgatás után, a strassburgi fakultás áttétele alkalmából.

*

véve tekintetbe. Az áldozat e fogalma eredményezte természetes gyümölcs gyanánt az emberáldozatokat, minden borzasztó, felháborító kegyetlenségeivel együtt. A mózesi törvény szerint elég volt az állatok vére, mert azon törvény elégtétele csak ty-pikus, kiábrázoló volt, de azon fölvetel, hogy az egyszerű helyettesítés áldozata tényleg elveszi a bűnt, tovább vezet. Tovább is vezetett, mert embereket kívánt. Az állatok nem tudták előre sorsukat, de az emberi lények szenvedhetek. Az ő feláldoztatásuk annál gyümölcsözőbb, hatásosabb, minél borzasztóbb volt. Így jött létre azon könyörtelen babona, mely sötét tettekkel szennyezé be a történelem lapjait, bár több magas gondolkodásu pogány is tiltakozott ellene. Az őskori költészet gyászolta Aulis szűzét, és ismét meg ismét visszhangozta új szánakozással a szomorú dalt, tudván, mennyire fog az hatni minden emberi szívre: a királyi ház gyöngéd leányának képét, ki emberek kezei által vonszolva oda, remegve állott az oltár előtt, szóval, csakis szemeknek szájalomra méltó pillantásával sújtva le föl-áldozót.

Nemcsak az ókorban, de újabban az új világban is ott találjuk az elégtétel eszméjének egyszerű kifejlődését, mely pusztá helyettesi elégtétel alapján nyugodott. Mikor a spanyolok meghódították Mexikót, az ember-áldozatok oly óriási, kidolgozott rendszerét találták ott, mely mindent felülhaladott, mi addig történelem ténye volt. Tizezerekre ment itt az áldozatok száma az évi nagy szertartásoknál. Még az állam külföldi politikájával is összefüggésben állott ez áldozati rendszer. Montezumát kérdezvén a spanyol tábornok, hogy miért nem hódított meg egy közel fekvő független államot, azt felelé, hogy ha azon állam birodalmának része volna, nem folytathatna vele háborút, pedig szüksége van hadi foglyokra áldozatokul istenei részére. A legborzasztóbb pontossággal elő volt írva minden előleges kintzás s mindez azon fogalommal, hogy pusztá helyettesítés is elégtétel lehet a bűnért; a fájdalom, mely valójában csak egy bizonyos valakit illet, kikerülhető egy más valakire való egyszerű átvitel által. Ezen fogalom azonban teljesen el lett enyésztetve az evangyéliomi fogalom által, midőn ki lett nyilatkoztatva, hogy sz e r e t e t az áldozat lényege és hogy a k a r a t n é l k ü l nem lehet áldozat. Egy áldozat jelent meg, ki valódi áldozat volt a bűnért. Az ő halálánál nem volt földi oltár, áldozati forma, látható pap; senki sem mondhatta volna sem életéből, sem halálából, hogy ő áldozat vala; az események rendes folyama következtében halt ő meg egy szent és bátor élet után; polgári büntetés által halt meg s az a halál az égben oly áldozatul fogadtatott, mely elveszi a világ bűnét. De azon áldozat önkénytes, önként ajánlott áldozat vala.

Azon körülmény, hogy az áldozat önkénytes, tesz már minden különbséget az áldozat tárgya iránti igazságtalanság kérdésében. Közéletben az a szabály, hogy igazság szerint semmi rossz nem történik azzal, ki önkényt vállal magára valamely fájdalmas dolgot, melyet, ha úgy akarta, visszautasíthatott volna. Lehetnek okok, melyek miatt helytelen volna neki megengedni az önfeláldozást, de magában véve az nem ellenkezik az igazsággal, ha elfogadunk egy szenvedésre vonatkozó önkénytes ajánlatot, főleg ha az fontos tárgyért történik. Ily esetben az áldozat azon személyre nézve ki teszi, úgy tűnik fel, mint az erény kinyilatkoztatásának legkitünőbb neme, mely felmagasztalja a szenvedőt s melyet el lehet fogadni. Az evangyéliomi áldozat különösen önkénytes, önként ajánlott áldozat s az, a ki küldetett, lényegben egy a küldővel; a Fiu az Atyával való egységénél fogva alárendelvé magát egy másnak, önmagának rendeli magát alá.

Lássuk most már az elégtétel tényének hatását magára a b ű n ō s r e n é z v e. Itt az elv: egy bizonyos személy befolyása egy másikra kegyelemért; egy közbenjáró van itt azzal szemben, kinél közben kell járni. Midőn valaki magát fölajánlja, hogy másért büntetést vállal magára, ezáltal kegyelemre akarja a bírót ösztönözni, — mert az igazság mellett kegyelem is van a világon. A szenvedés meglágyítja a bíró szívet, a nélkül, hogy úgy tekintené a tény, mint a mely betű szerint betölti az igazságot. Az evangyéliom az elégtétel tanát már úgy adja elő, hogy az Atyának az ember iránti kegyelme föl van mintegy híva Urunk Jézus Krisztusnak az emberek érdekében tett nemes önfeláldozása által. Ez adott okot arra, hogy az elégtétel tana ellen az erkölcstelenség vádja sújtassék, mint a mely úgy tünteti fel Istent, ki megváltoztatja egyik lény iránti érzését a másik ténye következtében. De nem kétségtelen ténye-e az természetünknek, bárhogy számoljunk is be vele, hogy egyik személynek a másikért való nemes lelkü szenvedése befolyással van ezen másik személy iránti tekintetünkre. Ha a bíró előtt a vádlott érdekében egy kérelmező jelen meg, ki annyira érdeklődik a vádlott személye iránt, hogy szeretetében áldozatul ajánlja fel magát, ha a másik kimenekülhet: képzeljük ezt s van-e a világon olyan bűnös, kit az ily szeretet mintegy meg ne szentelne? Nem terjeszt-e az ily szeretet fénysugárt, dicsőséget tárgya körül? Van-e oly ember, kit az ily földöntúli vonzalom erénye meg nem hat? Igaz, hogy ez elvet nem lehet teljesen kivinni s erkölcsi téren a végmegkegyelemzés nem vág a mi körünkbe, de azért nem gyöngeség az, hanem valami igaz és őszinte, mi természetünkben felszóal, de a mely nem ölelhető fel egész következményében. Töredék az, de valódi töredék. Ugy létezik az bennünk, mint igaz önnönmagunknak ténye, mint a természet ténye a szó helyes és magas értelmében.

Krisztus emberek iránti szeretetének s érdekükben való szenvedésének hatása úgy adatik elő az írásban, mint a mely az Atya kiengesztelődése az ember iránt. A szenvedő szeretet ténye azonban a vétkezésben történő erkölcsi változás nélkül nem idézhet elő változást az Atyának irántunk való tekintetében. Ha az evangyéliom ilyes dolgot tanított volna, méltán megilletné az erkölcstelenség vádja. Kétségkívül kell lenni v á l t o z á s n a k, sőt még a mellett sincs egészen megbocsátva a múlt bűne. Van hely egy közbenjáró számára, a bűnbocsánat valamely oly forrására, mely nem maga az emberben támad fel.

Az írás tana, a helyett, hogy pusztá helyettesítés elvét vallaná, tiltakozás azon tan ellen. Javítás az a helyettesítés pogány tanán, ép úgy mint maga az evangyéliom általában a vallásos igazság tekintetében javítás a pogányságon. Az igazság betöltésének igaz elemét tartalmazza az elégtétel írásbeli tana. Az igazságosságban világos, hogy van bizonyos kívánság; a bűnös megbüntetése kétségtelenül kielégíti szívünk egy bizonyos vágyát. De ha valaki valóságosan szenved egy másért, egy jó személy egy rosszért, bárhogy legyen is ez, de a bűnös megbüntetése utáni vágyunk enyhül. Így tanít a szent írás is az elégtételről, mely tanban egyszersmind a helyettesítés egy valódi neme is benfoglaltatik, a szó erkölcsi értelmében. Olyan helyettesítés ez, mely a mások iránti szeretet s a másokért tett munka cselekedeteihez szorosán hozzá tartozik. Az emberi szív tanúsága, mely emberi szív eleitől fogva fölelte az elégtétel tanát a vallásos szeretet minden melegével, valóban jobb bíró volt ez erkölcsi kérdésben, mint a theologiai bölcsészet némely különös iskolái. A Fiu elégtételi ténye csudálatra, magasztalásra hív fel; a tény azon hatása, hogy az Atya a bűnöst másként

vette tekintetbe, jelképezése volt a mysterium magasztos s ki beszélhetetlen országában azon hatásnak, melyet az emberek saját elméjükben elismertek. Az emberi sziv elfogadja a közvetítést. Nem érti azt, mint egészet, de azon töredék, melyről tud, elég neki arra, hogy védje a tant a morál terén. Erkölcsi természetünkben sok dolgunk van a töredékekkel. Maga a kegyelem is csak töredék, melyet nem foghatunk föl értelmileg, nem tudunk teljes egységbe, összeköttetésbe hozni az igazsággal. Ha a kegyelem, az igazság is csak töredék, az igazságot nem lehet teljesen betölteni. A közbenjárás, mint bűnbocsánatot szerző hatalom is csak töredéke erkölcsi természetünknek, a természeti érzelem egy része, nem hozva rendszerbe. Mi egyéb az igazság, kegyelem és közvetítés valójában, mint nagyszerű bepillantások, benyilások egy láthatatlan világba, a hol van az a nézpon, mely mindet együvé hozza.

Természetesen vannak és voltak szórszálhasogató, szűk látókörű felfogások e tárgyban, minők a pelágiánusoké s a deistáké, kik szerint a közbenjáró áldozati tette magas erkölcsi erénnyel bíró tény, de a bűnös állapotán nem változtat. Elkülönzött tények azok, egymásra semminemű befolyással sem lévén, mindenik az a mi, mindenik azt érdemli, a mit megérdemel. Főleg az Istenség materialistikus felfogása az, mivel az elégtétel tana legerősebb összeütközésbe jó. Ez anyagi világban a természet törvényei között hol van hely ezen roppant, ezen nagyszerű, ezen fenséges és dicsőséges tüneményre? Az elégtétel drámája, mint gyönyörű kép függ az égbolton, túljó arra, hogy való legyen. Az elégtételnek jellemvonása, hogy nemcsak tan, de történet is; dráma az, melynek van menete, részei, személyzete, színpontja. Ott van az Atya és a Fiu; az Atya elküldi a Fiut, hogy legyen a világnak megváltójává; a Fiu lejö az égből megváltani azt; belép a világba s leél ott egy bánatteljes életet; meghal, mint áldozat azért; feltámad halottaiból, visszatér az égbe s Istennek jobb kezére ül. Ezen magasztos történet látható töredékeinek voltak tanúi, de mely égben és földön történt az egész? Sehol, melyet mi látunk, sehol, melyet a tudomány ismer. Nem anyagi égben adott az Atya megbízást a fiúnak; nem anyagi égben ül most már a Fiu az Atya trónjánál. Annak, ki nem veti ki szemét a földiség köréből, úgy látszik, hogy ez egész történet nem ténye a valódi világnak; csak egyszerű csalkép az, mely könnyen elolvadhat, elpárologhat, ha valaki próbára akarja tenni szilárdságát.

Innen van, hogy némelyek az Isten Fia emberekérti elégtételének előadásában nem látnak mást, mint egyikét azon valóságos legendáknak, melyek az emberi érzelem és költészet hajnalra ébredését követték. Ez volt — mondják — minden kor románczának kedvencz típusa. Van egy fogoly lánczokban, van egy elnyomó s egy szabadító távoli országból; ez küzdelmeknek, halálnak teszi ki magát az elesett kedvéért; győz s a lelánczoltnak visszaadja szabadságát s magának diadalmat és dicsőséget nyer. Nem ez-e — mondják — az elégtétel története? S ha igen, mi egyéb az, mint a gyermek füleinek kedveskedés ősi dalmokkal s álomba ringatása lágy zene hangjával, vagy halk dalolással? Mi más az, mint, a tények elhagyván bennünket, álmokhoz folyamodás, költeményekben való hívés s képzeleten való táplálkozás.

Mi következik azonban abból, ha az elégtétel tana hasonlít is egészében a költői legendák és románczok típusához? Mit jelent az mást, minthogy némely nagy, isteni és emberi eszmék hasonlitanak egymáshoz, analogia van bennük. Az emberiség régi legendái általában nem pusztá képzeletet tüntetnek vissza,

hanem egy az emberi természetben levő valódi vágyat egy valódi szabadító után. Sőt a mi több, még valódi tényeket is tüntetnek ezek föl. A szabadítókról való ezen legendák nem támadtak volna föl, ha nem lettek volna valóban is szabadítók; a mesebeli hősök nem tüntek volna föl, ha nem lettek volna igaziak is; igazság volt az, mi a képzeletre vezetett. Kétségtelenül minden korban voltak emberek, kik közbeléptek, hogy megakadályozzák a roszt, mert a világ valóban türhetetlen lett volna, ha egészen a rossz veszi hatalmába. Ha tehát az égi közbenjárás hasonlít a földihez, a mint a nyelv előadja, mit jelent az mást, minthogy a földi dolgok az égieknek jellegei. Nem is gondoljuk azt, hogy a két világ, a látható és láthatatlan, teljesen különbözők, össze nem illők alapszerkezetükben; azt hisszük, hogy ugyanazon jellegűek, csak hogy e jelleg végtelenül magasabb mérvben vitetik ki az égi világban, mint a földiben. Az írásbeli elégtétel a magas földi közvetítés képeit idézi vissza előnkbe.

A közvetítés nagy elve egészen meg van gyökerezve természetünkben; a keresztyének nagy tömegének úgy tetszett, — hogy végtelenül természetesebb egy közbenjáró által váltani meg, mint nélküle. János jelenéseinek könyvében szépen van ez előadva. Azon sokaság, melyet ember nem számolhat meg, mind szent, királyok és papok, fölszentelt és kiválasztott. De mindenik egyéni nagysága fölemésztetik egyben, ki központja az egésznek; abban, ki az egész nemnek feje, ki vezet, megváltotta azt, ki király és képviselő, az egész teremtésnek első szülöttje s annak megváltója. Felé fordul minden arc; úgy van az, mint midőn egy roppant sereg egy nagy vezérre függeszti tekintetét, kit dicsőit s ki valamely ünnepélyes napon kiválólag a közöpre helyezkedik. Van lealacsonyulás azon tekintetben, mivel az parancsol nekik? büszkeség és felmagasztaltság van inkább, a miért őket képviseli. Mindenki nagyobb egy olyan képviselő mellett. Ugy az égi seregben is minden tekintet a fő felmagasztaltságát sugározza vissza. Azon számba nem vehető sokaságból senki sem felejt el, hogy megváltatott, de nem sülyed le ezen gondolat által. A váltságdíj a fő által adatott s ember által mentetett meg ember. Az ég légét egy oltár szaga illatozza át s egy nagy diadal dicsősége élénkíti. A közbenjáró győzelme soha sem szünik meg s mindenek diadalra jutnak benne. (Folytatjuk.) Csiky Lajos.

B E L F Ö L D.

A tiszántúli reformált egyházkerület

1877. ápril 19—23. napjain Debreczenben tartott közgyűlésének közérdekűbb tárgyai.

(Folytatás.)

A Baldácsi alapítvány ügyeiről és állásáról jelentés tétvén, az egyházkerület hálás köszönettel fogadta Véghverekényi báró Baldácsy Antal ur nemes czélu adományozását, s a kegyes alapító nevét a magyar protestáns egyház magasztos érdekeiért küzdő és áldozó férfiak sorába egész örömmel jegyzi fel; s elismerésének az alapítóhoz intézendő külön köszönő iratban is kíván kifejezést adni. — Az alapítványt tevő fekvőségek melyek Fegyvernek, Tisza-Roff-Gyenda, Kötelek, Nagy-Kürü, Szentivány és Dévaványa községek határaiban fekszenek, tesznek összesen 21,902 cat. holdat és $\frac{866}{1600}$ részt; mely mennyiségből részint már befejezett végrehajtás, részint jogerejű ítéletek alapján hasítottak ki vagy még kihasítandók lesznek a gróf Hunyady örökösök közt megállapított leszármazás alapján a földdek minősége szerinti osztályozott holdakban az illető örökösök-

nek vagy azok utódainak osztályos illetőségek, mely illetőségi hányad a betudandók betudásával és a levonandók levonásával a fegyverneki, gyendai, kőrüi, köteleki, összesen 10,405 $\frac{250}{1600}$ cat. holdra menő ingatlanokban báró Baldácsy után az alapítvány rátájánál $\frac{16}{50}$ részt tesz ki, a többi a $\frac{34}{50}$ rész az örökösökét illetvén. A szentiványi és dévaványai 10,470 $\frac{656}{1600}$ holdat tevő ingatlanokban pedig $\frac{16}{40}$ részt tesz, $\frac{24}{40}$ rész itt is másokat illetvén; mely hányad világosan kitünteti azon mennyiséget, mely igényvel terhelve nincs, s így az alapítványnak a levonandók levonása, a beszámítandók beszámítása után tiszta tulajdonaként marad. Az ajándékozott birtokok az azokon levő beruházásokkal, lábas jószágokkal, regále és kisebb haszonélvezeti jogokkal 1876. nov. 21—25. napjain a helyszínén az egyházkerületek birtokába bíróilag és tetteleg átadattak, és az egyházkerületek minden egyes birtoknak valóságos birtokába tényleg is behelyeztettek. Az alapító a birtokok haszonélvezetét haláláig megtarja.

A főiskolai teljhatalmu építettő bizottság bejelentette, hogy a főiskola új épületét szakértők által még a múlt évben megvizsgáltatván és collaudáltatván, a szakértők oda nyilatkoztak, hogy az építés kiviteli szempontból jó, a tervnek megfelelő, az épület szilárd és így az teljesen elfogadható. A végelszámolás a vállalkozókkal megtörtént, e szerint a vállalkozókat jogosan megillető követelések a következők:

1. Kőmives munkáért	61,922 frt 10 $\frac{1}{2}$ kr.
2. Ács munkáért	12,017 frt 46 "
3. Hengervas és vasöntvényért	33,128 " 76 "
4. Asztalos munkáért	11,391 " 51 "
5. Lakatos munkáért	11,473 " 23 "
6. Mázoló munkáért	3,615 " 28 $\frac{1}{2}$ "
7. Bádogos munkáért	5,009 " 72 "
8. Üveges munkáért	2,581 " 26 "
9. Pótmunkákért	6,329 " 68 "

Összesen 147,469 frt 01 kr.

A vállalkozók pedig már a főiskolai pénztárból részint közvetlenül, részint a helyettők teljesített fizetések által összesen 148,235 frt 45 krt vettek ki és így 766 frt 44 krral többet mint őket illette volna. Tekintve azonban vállalkozók azon panaszára, hogy az építés folyama alatt a munkadíjaknak és az építési anyagok árának tetemesen történt feljebb emelkedése által ők ezen vállalatukban megkárosodtak; tekintettel arra, hogy ők ezen okból az egyházkerületi közgyűléshez már ismételve folyamodtak valami kárpótlás nyújtás végett; és tekintettel a bizottság tagjainál általánossá vált azon őszinte ohajtásra is, hogy ezen egész építési ügy most már véglegesen és pedig teljes méltányossággal intéztessék el: a bizottság ezen 766 frt 44 krt elengedendőnek véleményezi. — Az építettő bizottság javaslata elfogadtatott.

Építési felügyelő Gelenczei Pál tanár részére, a közgyűlés méltányoló elismerésének kifejezése és jegyzőkönyvbe igtatása mellett, a főiskolai építési pénztárból 2000 frt jutalom adatni rendeltetett.

A közgyűlés fájdalmasan vette tudomásul Roffi Borbély Miklós egykori buzgó segédgondnoknak halálát; majd bejelentetett, hogy özvegye és végrendeleti örökösei, főiskolánkat 5000 frtra menő alapítványban részesíték. Köszönő irat fog küldetni az illetőkhöz.

A főiskolai gazdasági választmány jegyzőkönyvében beteszett, hogy néh. Dr. Margittay István debreczeni la-

kos végrendeletében, egy a debreczeni főiskolában felállítandó orvosi tanszékre 12000 frtot hagyományozott, oly módon azonban, hogy ezen összegnek 6% kamatát míg él Margittay Sándor unokaöccse élvezze. Ezenkívül hagyatékának ezen 12000 frton és egy másik 4000 frtos hagyományon felül maradó része 16 részre osztatván, ebből ismét $\frac{5}{16}$ részt a főiskolai tápintézetre, $\frac{1}{16}$ részt a természettani szertár gyarapítására és $\frac{1}{16}$ részt a testgyakorló intézet javára kívánt fordíttatni.

Továbbá Szabó József debreczeni lakos a főiskolai tápintézet részére 50 frtot hagyományozott; nagyvárad lakos néh. Cserepes Józsefnek ugyancsak a főiskolai tápintézet javára régebben tett 1050 frt hagyományából pedig 1000 frt a főiskolai pénztárba befizettetett; Borsay Sándor debreczeni lakos halála esetére a főiskola javára szintén 1000 frt hagyományt tett. Néhai Ács Józsefnek a főiskolai szegény tanulók részére 100 frtot hagyományozott és ez már a főiskolai pénztárba kamatával együtt be is fizettetett. — Özv. Valics Antalné asszony a főiskolai énekár részére 1000, az özvegy lelkésznek segélyezésére szinte 1000 frt alapítványt tett, mely 2000 frt hagyomány érdekében az általános örökösrel oly egység kötöttet, hogy 25% leengedtetvén, a $\frac{3}{4}$ összeget rövid idő alatt tartozik befizetni.

A közgyűlés mindezen hagyományokat hálás indulattal és elismeréssel fogadta.

A Szabó Pál és neje Bethleni Zsuzsanna által tett hagyománynak a főiskolát illető része tesz 19,786 frt 27 krt, melyből 3 rendbeli, a főiskola mint egyik általános örökös által teljesítendő hagyományokra összesen 650 frtot ki kell ugyan még fizetni, de ez a folyó évi jövedelmekből nemcsak kitelik, sőt a főiskolát illető hagyomány már a folyó év végeig, a megmaradt felesleg jövedelemből 20000 frtra biztosan ki fog egészítettetni.

A Szártóri alapítványból ösztöndíj élvezésére felvétettek: Sárosy Gyula Eperjesen 1-ső osztályu gymn. növendék mint rokon 500 frtra; Kralovánszky Kálmán 8. oszt. tanuló és Kehler Sándor 1. joghallgató mint ágost. vallásu s a Rhetorikáig Eperjesen tanult növendékek 100-100 frt ösztöndíjra. — Mindhárom egyének ajánlata volt az eperjesi tanárkartól.

A Szártóri alapítvány állása 1876. december 31-én következő volt:

Készpénzben: 1867 frt 43 kr.

Tökében: 40,900 frt 40 kr.

Ingatlanban: 129,843 frt 75 kr.

A Balla Athanáz alapítványból Oncsa Mihály görög keleti vallásu 8. oszt. gymn. növendék, ezen tanévre 50 frt segélyben részesítettik.

A csököi lelkészválasztás megerősített s így Papp Károly hivatalát mint rendes lelkész folytathatja.

A szalacsi lelkészválasztás is helybenhagyatott, Szikszay József nagyvárad lelkész a szalacsi lelképásztori hivatalban megerősítettet.

A nagyhalászi lelkészválasztás, melyet a felsőszabolcsi egyházmegye megsemmisített, miután semmiféle korteskedést nem lehetett az illető lelképásztorra bizonyítani, szintén megerősített s így Budaházy Pál encsenci lelkész lett a n.-halászi egyház prédikátorává.

A bályoki lelkészválasztás megsemmisített s a megválasztott lelkész ellen felmerült vádak tárgyában új vizsgálatétel és ítélethozatal rendeltetett el.

A csaholczi lelkész állomásából többnemű erkölcsi fogyatkozások miatt elmozdított; s mindaddig, míg javulásának kétségtelen jeleit nem adja, a választható sorából kizáratik.

A s á r k ö z i és s á r k ö z u j l a k i lelkészek helyeiket egymással meg fogják cserélni.

D o b r a y Mihály szatmári tanító egy évig még kegyelemből állomásán meghagyatott, de ha a tanításban nem fejt ki oly előmenetelt és sikert, hogy azzal a szatmári egyház előjárósága és az egyházmegyei hatóság megelégedhessenek, akkor fölhatalmaztatik az egyházmegye, reá nézve cserét eszközölni.

P ó s a l a k a i egyház lelkészt választhat; elmebeteg lelkészek Bujdosó Lajos ügyében meg fognak a szükséges lépések tétetni, hogy az országos tébolydába fölvéssék.

Az egyházkerületi közgyűlés örömmel értesült arról, hogy a debreczeni főiskolában a gymn. 1-ső osztálynál parallel osztály állítottatott fel s annak tanításával Faragó Bálint esküdt felügyelő bizatott meg évi 500 frt fizetés mellett.

M á r k F e r e n c z akadémiaírókról haza érkezett növendéke főiskolánknak, ki a bölcsészeti tudorságot a múlt évben a jénai egyetemen nyerte el, ideiglenes tanári minőségben alkalmaztatott, a gymn. 4 felső osztályában a vallást tanítja; az akadémiai tanfolyamban pedig a theologia legújabb történetét adja elő het. 2 órán. — Évi tiszteletdíja 600 frt.

Örömmel értesült a közgyűlés, hogy Lugossy József nyugalmazott tanár előadását ápril 26-án meg fogja kezdeni.

(Vége köv.) s.

A tiszáninneri helyét hitv. ref. egyházi kerület közgyűlése.

A tiszáninneri hely. hitv. ref. egyházi kerület közgyűlése május 1-én vette kezdetét. Kun Bertalan szuperintendens imája után báró Vay Miklós főgondnok nyitotta meg az ülést. Kéri ujjal az egyházi kerületet, hogy gondoskodjék utódáról, mert ő épen az e. kerület iránt való tiszteletből nem akar visszaélni annak bizalmával.

Erre Kun B. szuperintendens kifejezte, hogy oly férfiakról, kik a prot. egyháznak napjai voltak, megválni nehéz. Mem kívánjuk mi, hogy minden csekély dologban részt vegyen, csak azt, hogy maradjon vezérünk, az a vezér, kinek már jelenléte buzdít, bátorít a küzdelemre.

Kun Bertalan szuperintendens, mielőtt a hivatalosan végzetekről jelentést tenne, különösen két fontos dologra hívja fel a közgyűlés figyelmét. Az egyik az, hogy positiv törvényeink nincsenek, kánonaink elavultak: a melyeket fentartottunk, azok is határozatlanok. Így gyakran megtörténik, hogy midőn az általánosságban szóló törvényt alkalmazzuk, a törvény megölo betűit követelik tőlünk. E miatt találkozunk egyesek és egyházak részéről olykor ellenszegüléssel. Ezen állapotban nem maradhatunk, ezen segítenünk kell. — Hiányos az egyházi hatóságok szervezete; bizonytalan, hogy minő jogkörben mozoghat az egyházi tanács, egyházi megye és e. kerület. Sok esetenél az esetenként alakuló többség határoz. Az egyes köröket positiv törvények alapján kell szervezni. — Mindezek követelik, hogy minél előbb törvényhozó zsinat tartassék. Addig is azonban, mivel mindenik egyházi kerület bir szervezkedési joggal, igyekezzünk ügyeinket úgy berendezni, hogy szabályozzuk az egyes körök hatáskörét, hogy legyen miben megvetni lábát az egyházi tanácsnak, és megyének és e. kerületnek. Azért indítványozza, hogy már ezen üléstől küldessék ki egy bizottság, mely oly szervezettel állítson össze, mely a bizonytalanságtól megmentsen, hogy minden kör tudja a maga teendőjét, jogkörét.

Másik sürgetős szükség egy házi pénztár felállítására. A jelentés összeállításáért a közgyűlés köszönetét fejezte ki.

Az alsó-borsodi e. megye jelentette, hogy Szathmári Király Pál segédgondnoki hivataláról lemondott s ugyanakkor a papi és tanítói özvegy-árvtár részére 500 frtot alapított. Az elnökség kijelentette, hogy az e. kerületnek van egy olyan határozata, melyszerint a lelépett s. gondnok és esperes az e. kerület szavazattal bíró tagja marad és Szatmárit a zöld asztalhoz hívta. Ezt ő megköszönte, valamint azon támogatást is, melyben az egyházi téren 40 évi működése és 14 évi segédgondnoki hivatala alatt részesült.

Olvastattak a báró Baldácsi Antal alapítványára vonatkozó iratok. — Az egyház kerület a szuperintendensnek ezen ügyben eljárását köszöni s helyesli, a nagyszerű adományt pedig b. Baldácsinak jegyzőkönyvben köszönik meg, melyet egy küldöttség adand át az alapítónak.

A tiszántúli e. kerület felhívása a zsinattartásra élénk eszmecserét keltett. Elfogadja az e. kerület a tiszántúliak meghívását s az előleges értekezletre Debreczenbe az elnökökön kívül 3 egyházi és 3 világi férfit küld, a kik megbizatnak, hogy a többi e. kerületekkel együtt a zsinat helyét, idejét, házszabályait, a kitűzendő tárgyakat állapítsák meg, azon világos kikötéssel, hogy az a zsinat csak alkotmányozó zsinat legyen.

Olvastatott a Bihari ügyében kiküldöttek jelentése; melyszerint Bihari Imre pataki bölcsészeti tanár a küldöttség előtt kijelentette, hogy hivataláról lemond. Lemondása elfogadtatott.

Indítvány tétetett, igen szükséges volna, ha a sáros-pataki főiskola s az egyházkerület minden alapítványairól, adományozásokról, örökhagyásokról szóló levelei és iratai egybeállítatnának, kinyomatnának, és minden egyházközségnek kiadatnának, hogy így általánosabb és helyesebb lenne azokról a közönség ismerete. Ragályi Gy. ur a nyomtatási költségek fedezését magára vállalta. Az indítvány elfogadtatott.

Komáromi László abauji és Lükő Géza tornai segédgondnokok a hivatalos esküt letették.

Ezután a zsinatot előkészítő értekezletre Debreczenbe küldendő követelek választattak meg titkos szavazattal. Az egyháziak közül: Mitrovics Gyula főiskolai lelkész és tanár, Fejes István ujhelyi és Szentpéteri Sámuel pelsőczyi lelkészek; a világiak közül: Hegedüs László főiskolai algondnok, Mocsári Lajos és Ragályi Gyula; póttagul: Prágai Lajos alsó-borsodi esperes és Terhes Barna sáros-pataki lelkész, Teleki Péter, Kovács Lajos és Lükő Géza.

Ugyanezen alkalommal egy küldöttség bizatott meg azzal, hogy szedje össze azon tárgyakat, melyek egy tartandó zsinat elintézésére várnak s az egyházkerületi gyűlés által már régebben ilyenekül jelöltettek ki. Ezen küldöttség elnökségét Kun Bertalan szuperintendens volt szives magára vállalni, tagjaivá választattak: Ragályi György, Szathmári K. Pál, Lükő Géza, Hegedüs László, Kőrösi István, Fejes István, Prágai Lajos, Mitrovics Gyula és Teleki Péter.

Az összes presbyteri egyházak által Edinburgban tartandó zsinaton az egyházi kerület minden esetre képviselteti magát, vagy külön vagy más egyházi kerületekkel együttesen. Minthogy pedig e tekintetben úgy akar eljárni mint más e. kerületek, az elnökség bizatott meg, hogy e tekintetben legjobb belátása szerint intézkedjék.

A s.-pataki iskolánál tett építkezések befejezésére 20,000 frt költsön felvétele hosszas vita után elhatározottatott.

Kőrösi István alsó-zempléni esperes főiskolai algonodnokká választatott.

A tanügyi bizottság a népiskolai tantervet megvizsgálta s a beadott jelentés szerint az irodalmi kör munkálátát egész terjedelmében elfogadta. — Ezen tanterv kinyomatik s Gérecz Károly s.-pataki tanító, kinek terve elfogadtatott és a ki ezen ügy körül más tekintetben is fáradozott, 50 frttal jutalmaztatik; de egyszersmind köszönetet szavazott a közgyűlés a más két tanterv készítőjének és az irodalmi körnek is.

Mint hogy az irodalmi kör két vallásos tankönyvön lényeges javításokat tett s azt kiadta a nélkül, hogy az egyh. ker. határozata értelmében a szuperintendensnek bemutatta volna, utasítatik, hogy jövőre ezen határozatot tartsa meg s ezen két tankönyvet is mutassa be a szuperintendensnek.

A „Miskolcz“-ból.

Lugossy József megkezdi az ó ind nyelv tanítását a debreczeni kollégiomban.*)

Főiskolánk ismét magáénak mondhatja a tudóst, a jeles nyelvészt: Lugossy Józsefet. Agg napjai daczára elhagyta nyugalmas visszavonulási helyét s eljött, hogy a főiskolai ifjuság nyelvészet iránt érdeklődőbb részében gyujtsa a nemes lángot.

Ápril hó 26-án kezdte meg előadásait az ó-ind (szanszkrit) nyelvből, s kiemelte, hogy semmi ünnepélyes megnyitásról most nincs szó, csak mielőtt magára a tárgyra térne át, intéz hallgatóihoz néhány szót.

Kegyetek részéről, ugymond, nincs mi különös mondani valóm, mert a mit várok és remélek, azt feltételezem humanitá-suktól és irántam való kiméletöktől. Önök úgy tekintsenek mint rom-maradékát annak, a ki azelőtt tevékeny lehetett volna, és annál fogva sok elnézést kér kegyetektől. Remélem, hogy áldozatomat nem teszik nem hogy keserüvé, de tőlök kitelhetőleg kellemessé reám nézve. Nálam sok ok lesz testi gyengeségeim miatt az elnézésre. Egy olyan ember, ki haladott koru, még e felett egy bénító betegséggel van súlytolva, egy olyan ember, kinek legjobb szándékai meg lehetnek ugyan, de erői nem, mert organismusai, mint láthatják, igen meghibáztak, méltán kéri önök elnézését.

A kiejtés a nyelvtanításra szintén az elsők közé tartozik, de kiejtő tehetségem megfogyatkozott, szemeim meg vannak rongálva. Mindenek felett pedig, a mi legnagyobb szenvedésem, hogy idegeim oly érzékeny pusztulással vannak súlytolva, hogy azoknak talpra állítása a legjobb, a legnemesebb erőfeszítésekkel is csak esetleges, csak kevés ideig tartó. Damokles kardja függ azok felett.

Mindamellet is igyekezni fogok, hogy ezen károk csak az én fájdalom-tudatomnak maradjanak, kegyeteknek pedig hátrányára sőt még csak unalmára se hassanak.

*) Üdvözljük főiskolánk falai közt s a tanszéken a 60-as évek elejéig oly szívet lelket emelőleg működött s közénk most ujra visszatért tudós és lelkes tanárt. Az 50-es évek zordon sötét, s derűsb kilátásokra parányi nyilásokat sejtető korszakban a nemzeti irodalom, nyelv nagy hatású ékes apostolaként világolt ő, s a fény, mit hallgatói lelkebe vetett, jótékony vala s olthatatlanul világoland azoknak keblében éltök fogytáig. A legborultabb korszakban derengett, derített, az ifjuságot szomjassá tette a tudomány iránt s a jobb kor, jobb jövő derűjét megérezte vele. Ave! victuri Te salutant! Isten áldása kísérje főtanodánk ősz barátját.

Szerk.

Életkorom is olyan, hogy erősebb, hatalmasabb egészség-gel is, vagyis jobb erőkkkel, még ha hivatalban volnék is, búcsút kellene vennem az iskolától és nyugalomra mennem, mintsem hogy még magam önkényt hozzam ezt az áldozatot. Hogy miért hoztam? — félbe szakasztom. — Hazám, nemzetem, felekezetem általában a nemes és tudni vágyó ifjuságnak jövője fekszik mélyen lelkemen, szívemen! (Itt érzékenyedve félbe szakasztotta szavait s meghatottság szülte várakozás után volt képes ismét folytatni beszédét, melyben már magára az előadandó tárgyra tért át.)

Az ó-ind vagy sanskrit nyelv a nagy árja családnak a legnemesebb, legműveltebb, hozzánk is legközelebb eső európai művelt nyelveknek egy anyától való legidősebb testvére, ennél fogva méltó volt ezt választanunk az összehasonlító nyelvtudomány alapjául és bevezetésül. Semmi hosszas és nagy vagy ékes ajánló szavakkal való leírást nem kívántam előre bocsátani, még a bevezető szavakat sem tartom szükségesekeknek, pl. hogy micsoda viszonyban áll a többi még élő ind nyelvekkel, micsoda viszonyban áll a töle évezredekkel ezelőtt elszakadt európai művelt nyelvekkel, micsoda szempontból kell a mai tudományos állásnál fogva felfogni és a tanintézetekbe, minél előbb hazánkba is behozni, — mindezekről nem szólok előre, hanem majd mikor már egy kissé bepillantottunk a nyelvbe magába, midőn már nem kép által látunk, hanem valósággal.

A sanskrit nyelvnek, melynek kezdetét közel 6 ezer évre lehet tenni, leírására olyan írást hoztak létre, mely devanagari írásnak nevezetik. Mit tesz ez? Annyi mint „Istenek városi írása.“ De magok a legelső nyelvészek nem bizonyosak e szó hátsó részének magyarázásában, valószínűleg Istenek városában fennálló írást akarna e szó kifejezni.

A sanskrit szó pedig azt teszi, hogy jól összeszerkesztett, nem pedig hogy szent nyelv; krit szenvedő részese a kri ígének, mely azt teszi építeni, csinálni; sans = a német zusammen, együtt.

A devanagari írás az eddigi ismeretes írásmódoktól, pl. a foeniciai, és az onnan lejöő görög és latin írásoktól és más akármely eddig ismert írásoktól egészen különbözik, nincs velök formális összefüggésben sem. Egyetlenegy nyelvben sem találunk ilyen betűkkel, még egyenes maradékai sem öröklötték azokat, úgy látszik, hogy írás nélkül jöttek még ki az anyai méhkasból és uj hazájokban képződött írásuk.

A devanagari írás bal felől jobbra megy, nem mint a szémi írásmód, hanem mint a mi szokott magyar írásunk. A vokálisok szintén kiirratnak, még pedig a legnagyobb tisztasággal és éles-séggel, e redetileg, nem mint segédei a consonansoknak később behozva, hanem mint a nyelvnek sajátosságaihoz tartozók.

(Tanárunk ezután magokra a betűk ismertetésére tért át.)

Ben Ábi.

— **Értesítés.** A „Vasárnap, stb.“ kiadvány pártolójának száma 36-ra emelkedett, — a névsor később ítéttetik közzé.

B. F.

Sajtóhiba. Lapunk 18-ik számában 148. lap jobboldalon a s.-pataki tankönyv ára 40 kr. helyett 14-re igazítandó.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.